

Lauri Vuorenkoski

LT

terveyspolitiikan asiantuntija
Suomen Lääkäriliitto

Lääkärien ja lääkeyritysten yhteistyön avoimuus on lisääntymässä

Vuodesta 2015 lähtien lääkealalla on totuteltu uuteen käytäntöön: yritykset keräävät ja raportoivat tiedot lääkäreiden lääkeyrityksiltä saamista taloudellisista etuuksista. Vuoden 2015 tiedot raportoidaan yritysten verkkosivuilla toukokuussa 2016. Tämä on lääkäreille haaste mutta myös mahdollisuus.

Taloudellisten suhteiden läpinäkyvyyden peräänkuuluttaminen on jo pidempään jatkunut yhteiskunnallinen trendi. Yhä painokkaammin vaaditaan taloudellisten suhteiden avoimuutta yhteiskunnan eri sektoreilla, mm. poliittisessa päätöksentekojärjestelmässä. Myöskään terveydenhuolto ei ole ollut tälle kehitykselle immuuni. Läpinäkyvyyden lisääntyminen on tullut terveydenhuoltoon jäädäkseen.

Yhteistyö on välttämätöntä

Lääkäreiden ja lääketeollisuuden välinen yhteistyö on välttämätöntä terveydenhuollon kehittymiselle ja lääketieteellisten innovaatioiden syntymiselle. Yhteistyö hyödyttää laajasti koko yhteiskuntaa, mutta erityisesti terveydenhuoltoa ja potilaita. Tästä yhteistyöstä syntyy väistämättä myös

taloudellisia sidonnaisuuksia.

Nämä sidonnaisuudet eivät ole lähtökohtaisesti ongelmallisia. Ongelmallisia ne ovat lähinnä vain silloin, jos ne vaarantavat lääkärin riippumattomuuden ja synnyttävät eturistiriidan – tai silloin, kun ne yhteiskunnan näkökulmasta näyttävät vaarantavan riippumattomuuden. Tärkeää ei siis ole pelkästään, miten asiat ovat, vaan myös miltä ne näyttävät.

Läpinäkyvyyden puute on osaltaan ollut voimanlähteenä asiasta jo pidempään käytävälle kriittiselle julkiselle keskustelulle. Läpinäkyvyyden puute on luonut otollisen maaperän mitä hurjimpien lääkäreiden lääketeollisuusyhteistyötä koskevien käsitysten syntymiseen.

Lääkärikunnalle tilanne on sekä mahdollisuus että haaste

Yhdysvalloissa lääkäreiden ja lääketeollisuuden välisten taloudellisten suhteiden avoimuus on muutama vuosi sitten toteutettu lainsäädännöllä. Euroopassa valittiin toinen tie. Asia pyritään toteuttamaan itsesäätelynä. Tämä on merkki toimialan valvutuudesta ja kyvystä toimia vastuul-

lisesti osana yhteiskuntaa.

Lääkärikunnalle tilanne on mahdollisuus mutta myös haaste. Asia ei toki ole aivan uusi, kun sidonnaisuuksien avoimuutta on 2000-luvulla jo eri tavoin lisätty (esim. sidonnaisuuksien ilmoittaminen lääketieteellisissä lehdistä ja koulutustilaisuuksissa). Nyt ollaan kuitenkin ottamassa aivan uudenlainen harppaus kohti avoimempaa toimintamallia. Tämä vaatinee ammattikunnaltamme hieman totuttelua.

Toisaalta tämä on mahdollisuus osoittaa muulle yhteiskunnalle ammattikuntamme haluavan valppaasti seurata yhteiskunnan kehitystä, noudattaa korkeita eettisiä periaatteita ja ansaita potilaiden ja yhteiskunnan luottamuksen entistä paremmin.

Asia on merkityksellinen myös ammattikuntamme autonomian kannalta. Lääkärin autonomialla tarkoitetaan lääkärikunnalle ja yksittäiselle lääkärille annettua vapautta ja vastuuta säädellä omaa toimintaansa. Autonomia tarkoittaa siis vapautta ulkopuolisesta säätelystä mutta toisaalta velvollisuutta itsesäätelyyn.

Taloudellisten suhteiden avoimuudella voimme osoittaa muulle yhteiskunnalle ammattikuntamme kyvyn ylläpitää vahvaa autonomiaa: pystymme ja haluamme toteuttaa yhteiskunnan edellyttämän avoimuuden itsesäätelynä, ilman että säätelyyn tarvitsee pakottaa ulkopuolelta. Ammattikuntamme autonomia voidaan säilyttää vain siten, että yhteiskunnan luottamus kykyymme asianmukaiseen itsesäätelyyn säilyy.

Jotta tätä mahdollisuutta ei hukat-

taisi, on välttämätöntä että järjestelmästä tulee uskottava. Tämä edellyttää ammattikunnaltamme uudenlaista suhtautumista. Uudessa järjestelmässä taloudellisten etuuksien piilottaminen ei ole lääkärikunnan edun mukaista. Lääkäriliiton ohje jäsenilleen onkin, että lääkäreiden ei ole syytä kieltää tietojen julkistamista kuin erittäin poikkeuksellisissa tilanteissa.

Tietojen ensimmäinen julkistaminen tapahtuu kesän kynnyksellä

Vuoden 2015 tietojen raportointi tapahtuu toukokuun lopussa. Tästä seuraa varmastikin laajaa julkista keskustelua, joka on osin negatiivisävyistä. On kuitenkin tärkeää että ammattikuntamme osallistuu aktiivisesti tähän keskusteluun. Meidän roolimme keskustelussa on mm. kertoa yhteistyön merkityksestä terveydenhuollolle.

Avoimuuden kautta voimme osoittaa yhteiskunnalle yhteistyösuhteiden hyödyllisyyden ja ongelmattomu-

den. Esimerkiksi lääkärin toimiminen kouluttajana osoittaa, että lääkäri on luotettu alansa asiantuntija. Laadukkaan terveydenhuollon kannalta on välttämätöntä, että lääkäri osallistuu täydennyskoulutukseen, jota myös lääketeollisuuden taloudellisella tuella järjestetään.

Toinen tärkeä viestimme on, että yhteistyöhön ei liity ongelmia eikä siihen sen takia liity mitään salattavaa. Tästä syystä johtuen on tärkeää, että Lääkäriliiton ohjeen mukaisesti tietojen julkistaminen kielletään vain erittäin poikkeuksellisissa tilanteissa. Mitä suurempi osuus lääkäreistä on kieltänyt tietojen julkistamisen, sitä vahvempi viesti muulle yhteiskunnalle on, että asiaan nimenomaan liittyy jotain salattavaa tai hävettävää.

Lääkäreiden ja lääkeyritysten yhteistyö on monimuotoista ja sen kuvaaminen tämän tyyppisellä järjestelmällä ei ole yksinkertaista. Järjestelmää joudutaankin varmasti kehittämään alkuvaiheen kokemusten perusteella.

Läakeyritykset julkaisevat kotisivuillaan vuosittain raportin, joka sisältää edellisen vuoden tiedot terveydenhuollon ammattilaisten ja organisaatioiden kanssa tehdystä yhteistyöstä. Julkistaminen kattaa muun muassa

- maksetut rekisteröintikustannukset seminaareihin ja koulutuksiin
- matka- ja majoituskustannukset
- puhuja- ja konsultaatiopalkkiot

Julkistettavia tietoja ovat vastaanottajan nimi, työpaikka sekä etuuden tai palkkion arvo ja muoto. Tietosuojasystä yksittäisen henkilön tietojen julkistamisen edellyttää tämän suostumusta. Jos suostumusta ei saada, tiedot julkistetaan ilman kyseisen henkilön nimeä.

Lisätietoa: <http://www.laaketeollisuus.fi/laakkeet/markkinointi/avointa-yhteistyota>